

Što s korekcijom proizvođačko-prodajnih cijena mlijeka?

Još jednom o cijeni mlijeka

Prof. dr. sc. Zoran Grgić

Ovo je već treći nastavak o aktualnoj temi domaćeg mljekarstva - o usklađivanju proizvođačko-prodajne cijene mlijeka. Pitanje koje se proteže od ljetos do sada i trebalo bi se, na neki način, riješiti ovaj tjedan (pišem tekst dana 12.11.2007.)

Proizvođači mlijeka još od kolovoza traže povećanje svojih cijena za 30 %. Oni se drže činjenice kako je otkupna cijena mlijeka u zemljama EU od 0,35 do 0,44 EURA, dok je u Hrvatskoj ispod 0,30 EURA. Velike su mljekare krajem listopada, nakon nekoliko pregovaranja bez uspjeha, pristale na povećanje svojih premija za 5 %, a da za sličan udjel, kako je navedeno, porastu plaćanja osnovne cijene koju podmiruje resorno ministarstvo. I ništa više. To opravdavaju činjenicom da su farmeri već sada preplaćeni, jer prosječna otkupna cijena (uvećana za premiju) iznosi 2,20 kuna. Proizvođači ističu da takvu cijenu postiže samo 5 % proizvođača, a većina dobije između 1,2 - 1,6 kuna po litri mlijeka. Kao i obično, u tim pregovaranjima svi drže figu u džepu, a tako i ovaj put proizvođači ne kažu da je to cijena bez poticaja.

Što se sve dogodilo u 5 krugova pregovora?

Pregovori se odvijaju tijekom cijelog listopada u nekoliko nastavaka, a danas bi trebali biti okončani dolaskom predsjednika 40 udruga proizvođača mlijeka kod resornog ministra ne bi li svježim isplatnim računima dokazao koliko stvarno dobivaju proizvođači mlijeka od mljekara.

U novinama je prošli mjesec najavljivano kako tri naše najveće mljekare od 1.10.2007. namjeravaju za EU kvalitetu mlijeka udvostručiti premije, koje prosječno iznose oko 80 lipa. Naravno, točna je informacija da će ekstra klasa mlijeka biti stimulirana (samo se takva i stimulira u EU, s time da postoje dodatni zahtjevi velike količine isporuke mlijeka, da bi se dobilo i povećanje otkupne cijene koju udruge proizvođača traže bez iznimke za sve proizvođače), ali nije točno da su dosadašnje premije mljekare toliko visoke. Radi se,

naravno, o zbroju državnih premija i premija mljekare. Premije mljekare će biti, prema najavama, velikim proizvođačima (i to onima koji proizvode E klasu mlijeka) korigirane za 15-ak lipa po litri, tako da bi ukupno proizvođačko-prodajne cijene bile za svega oko 5 % veće.

U stručnoj javnosti bilo je i mišljenja (ocjena) kako će se, osim kvalitete mlijeka, visina premije usklađivati i s veličinom proizvođača mlijeka, tj količinama proizvedenog mlijeka. Višim premijama stimulirat će se proizvođači kojima je proizvodnja mlijeka osnovna djelatnost. Time se nastoji, uz ostale mjere, povećati udio mlijeka EU kvalitete, koji je danas oko 60 % na razinu razvijenih zapadnoeuropskih zemalja - dakle gotovo 100 %. Cilj koji je sam po sebi razumljiv jer želimo biti dio EU tržišta i konkurentni na njemu. Kad se proizvođačima ne bi "žurilo" postići takve rezultate, mljekare su više nego zainteresirane i sigurno će svojim premijama stimulirati isključivo takvu proizvodnju mlijeka.

U listopadu je stajalište resornog ministra bilo da nema povećanja otkupne cijene, već da je to stvar tržišne ekonomije, a da se proizvođači i mljekare trebaju dogovoriti o visini premije. Čak je bilo i najava da bi se domaći mljekari trebali okrenuti izvozu ako nisu zadovoljni cijenom na domaćem tržištu. Ovo je sigurno jedno od dobrih rješenja za nezadovoljne proizvođače, ali samo ukoliko su veoma dobro organizirani, što naši proizvođači nisu. Valja imati dovoljnu snagu na tržištu, pa ozbiljno poslovno povezati 30-ak tisuća proizvođača, čak i trećinu toga broja, kako bi se stvorila dovoljna ponuda proizvoda za prodaju na vanjskom tržištu po sadašnjim cijenama. I tada ostaje problem. Nema ni transportnih niti skladišnih kapaciteta kako bi se skupilo sve to mlijeko i organizirano ponudilo na europskom tržištu. Dodatno stoji i činjenica da danas još nismo dio tog tržišta, kako bi, kao i proizvođači iz Slovenije prije par godina, po povoljnijim uvjetima prodavali mlijeko Talijanima ili drugim mljekarskim industrijama, te tako tržišnim mehanizmom prinudili mljekare na razumni dogovor s proizvođačima. Takve mehanizme nemamo i ne možemo na njih u skorije vrijeme ni računati, jer imamo takvu strukturu proizvođača koja je ovisna o kreditiranju i premiranju iz državnog proračuna i od strane mljekara.

Informacije s početka studenoga govore kako proizvođači (još od kolovoza) traže porast cijena za 30 %, a mljekare pristaju na korekciju cijene od 20 %, ali tako da se osnovna cijena mlijeka poveća za najviše 10 % (znači s 1,78 na oko 1,90 kuna), a da se drugi dio odnosi na povećanje premije mljekare koje je već napravljeno 1. listopada. Prema medijima, prosječna

otkupna cijena mlijeka u Hrvatskoj je 1,78 kuna po litri. Proizvođači mlijeka ekstra kvalitete sukladno onoj u EU, a takvih je gotovo 60 posto, s državnim poticajima dobivaju 2,93 kune po litri, a na područjima od posebne državne skrbi 3,37 kuna. S korekcijom, proizvođači bi dobili osnovnu cijenu od 1,90 kuna, a s poticajima 3,17 kuna, odnosno 3,61 u područjima od posebne državne skrbi. To bi značilo da se ukupna cijena mlijeka povećava za prosječno oko 8 %, odnosno samo 7 % na području od posebne državne skrbi.

Pregovori između proizvođača mlijeka i mljekarske industrije u dogovoru s resornim ministarstvom su odgođeni do danas, 12.11.2007. Tijekom dana još uvijek neslužbene vijesti kažu kako bi se "Mljekarski rat" između mliječne industrije i proizvođača mlijeka napokon mogao završiti povećanjem otkupne cijene mlijeka. To povećanje nikako neće biti na razini od 30 % što od kolovoza zahtijevaju u Hrvatskom savezu udruga proizvođača mlijeka, nego na razini od možda 10-ak %. Prema podacima iz resornog ministarstva bit će propisana nova uredba po kojoj bi se faktor korekcije sadašnje cijene mlijeka EU klase povećao tako da se dobije prosječno povećanje otkupne cijene za do 10 %. Mljekarska industrija bi se trebala obvezati (što nije nešto očekivano u tržišnoj ekonomiji) da neće povećavati svoje cijene u trgovini, tako da mlijeko neće poskupjeti krajnjim potrošačima. Proizvođači bi, zbog ljetnih suša i povećanja cijena stočne hrane, mogli računati i na poticaj od 690 kuna, ne samo za muzne krave, već i za junice.

Koliko bi to bilo dovoljno našim proizvođačima teško je reći. Onima dobrima to će biti povećanje profita za isti iznos koliko je očekivano povećanje poticaja. One lošije takvo skromno korigiranje proizvođačko-prodajne cijene ne može spasiti zbog činjenice da su ti lošiji, u pravilu, i mali proizvođači, a i nemaju E klasu mlijeka. Stoga će ukupni financijski efekti po takvom gospodarstvu biti mali.

Što je to privremeno dogovoreno?

Na kraju dana poostignut je konačan dogovor. Konačan za sada, a inače će taj privremeni dogovor donijeti mir među zainteresiranim stranama samo do kraja tekuće godine. Postignut je određeni kompromis između interesa proizvođača mlijeka, prerađivača i resornog ministarstva. Predstavnici proizvođača izjavljuju da nisu najzadovoljniji postignutim, ali drže to tek prvom stepenicom u procesu izjednačavanja domaćih cijena s onima u EU. Prerađivačka industrija ostala je na onome što je od početka držala mogućim financijskim

ustupkom, uz uvjet povećanja kvalitete. Resorno ministarstvo je dobilo određeno mirno razdoblje za sve tri strane. Prvog prosinca proizvođači će po isplaticama za mlijeko znati što im je točno donio ovaj dogovor, pa će na njega znati reagirati.

Najavljeno je kako će se osnovna otkupna cijena mlijeka povećati za 10 posto. Cijena mlijeka u maloprodaji ne bi se trebala mijenjati za više od 5 do 10 lipa, kako ne bi bilo prevelikog udara na standard građana. Resorni ministar potpisuje Uredbu o povećanju otkupne cijene mlijeka na vijek trajanja od tri mjeseca, a trebala bi se početi primjenjivati od 1. prosinca ove godine.

Pregovori o novoj Uredbi o ciljnoj otkupnoj cijeni mlijeka će se nastaviti. U pregovorima se išlo na povećanje proizvodnje kvalitetnijeg mlijeka, jer će se ekstra i prva klasa plaćati 17 posto više. Kod koeficijenata izračuna po pojedinim klasama osnovna cijena mlijeka množit će se za ekstra klasu s koeficijentom 1,150 (prije je bio 1,125), za prvu klasu sa 1,025, a za drugu klasu sa 0,90 te za treću klasu sa 0,80.

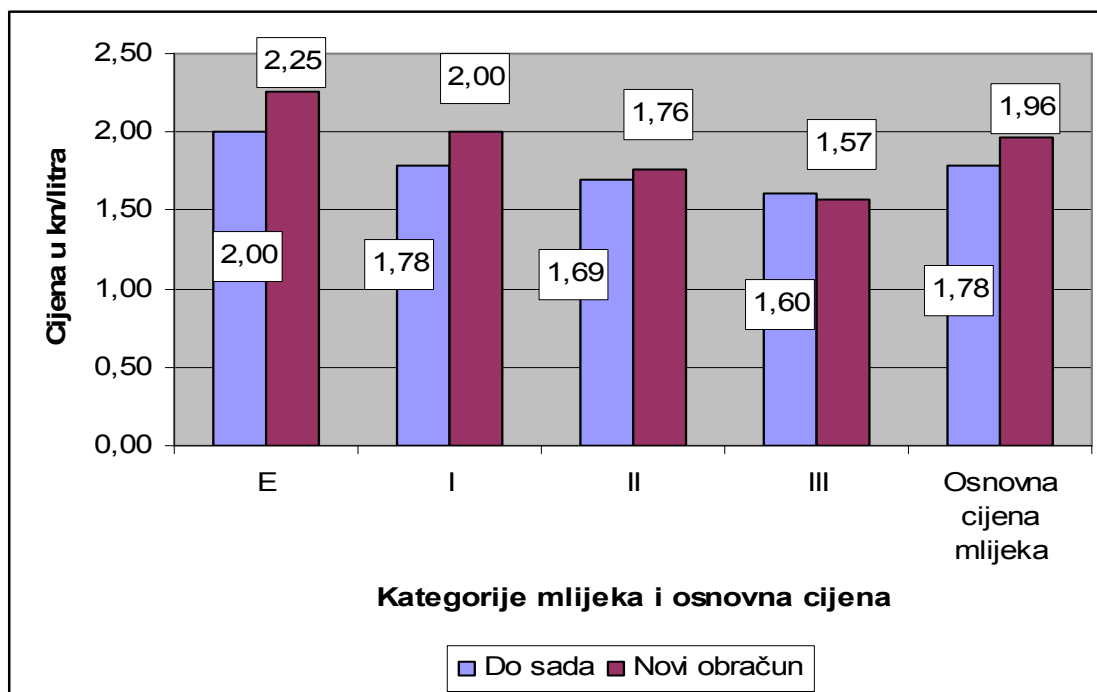
Tablica 1: Dosadašnji i očekivani način formiranja cijena mlijeka

Klasa mlijeka	Sadašnje stanje			Promjena cijene U odnosu na standard*	Očekivano stanje			Promjena cijene U odnosu na standard *
	Cijena Bez premije (kn)	Faktor Korekcije			Cijena Bez premije (kn)	Faktor Korekcije		
E	2,00	1,125		0,2503125	2,25	1,15		0,33
I	1,78	1		0	2,00	1,02		0,0399
II	1,69	0,95		-0,08455	1,76	0,9		-0,17
III	1,60	0,9		-0,1602	1,57	0,8		-0,31
Osnovna cijena	1,78				1,96			

* pozitivne brojke znače dodatak na cijenu standarda; negativne znače oduzimanje od cijene standarda

Objašnjenje tablice: Na primjer, tko je prije imao I. klasu mlijeka bio je na 0 u odnosu na osnovnu cijenu, a po novome će dobivati 4 lipa po litri. Proizvođači ekstra mlijeka dobivat će 33,8 lipa više u odnosu na standard, što je za 8 lipa više nego ranije. Ovim dvama kategorijama mlijeka došlo je do povećanja cijene za preko 12 %. Zbog dvostruko većeg minusa, kod II. i III. klase u odnosu na osnovnu cijenu, nego u dosadašnjem načinu obračuna

(s 8 i 16 lipa po litri, na preko 17 i 31 lipu manje od osnovne cijene) za II. klasu mlijeka zabilježeno je povećanje otkupne cijene od 7 lipa po litri, a za III. klasu je zabilježen gubitak od 3 lipe.

Grafikon 1: Usporedba dosadašnje i nove otkupne cijene po klasama

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva će, po osnovi ovih dogovora, platiti oko 228 milijuna kuna nepovratne pomoći proizvođačima (690 kn za svaku junicu, a ne samo muznu kravu) zbog posljedica suše i poskupljenja stočne hrane. Značajno veći financijski udar je na prerađivačku industriju koja bi na oko 600 milijuna litara mlijeka, s ovim korekcijama, trebala plaćati godišnje oko 1,3 mlrd kuna više za istu količinu i kvalitetu mlijeka. Kako se radi o novom načinu plaćanja samo za 1 mjesec, onda se trošak može procijeniti na "samo" 100-tinjak milijuna kuna.

Ostaje za vidjeti kakva će biti, po tom pitanju, sljedeća 2008. godina. Usklađivanje s EU neće značiti uspoređivanje po cijeni samo u pojedinim dijelovima formiranja cijena, kako to odgovara pojedinim stranama u tržišnom pregovaranju.

Članak objavljen u Mljekarskom listu broj 12